

Woord Vooraf

In dit winternummer van Documenta neemt jong onderzoekstalant het voortouw: nieuwe alumni van verschillende (inter)nationale universiteiten, leergierige studenten en kersverse onderzoekers aan de start van hun academische carrière nemen je op sleeptouw door een bijzonder diverse verzameling van artikels over zowel historische als hedendaagse visuele kunsten. De verschillende bijdragen reflecteren onder meer over feminisme, censuur en flaneren in het brede kunstenveld, maar durven ook enkele existentiële vragen voorop te stellen met betrekking tot het wezen van de podiumkunstensector en hoe deze vandaag opereert.

Sofie Frederix opent het nummer met een artikel over de distributie en receptie van de uiterst populaire Amerikaanse slapstick in het interbellum. Ze focust zowel geografisch als thematisch op fascistisch Italië door de filmtijdschriften uit de collectie van de Romeinse Biblioteca Luigi Chiarini uit te lichten. Hoewel een strikte censuur voor Amerikaanse film werd opgelegd vanaf 1939, uitten invloedrijke politici als Luigi Freddi en Benito Mussolini, evenals journalisten en critici, hun waardering voor het slapstickgenre. Volgens Frederix kan de Amerikaanse slapstick dan ook als een prototypische uitdrukking van de dynamische moderniteit gezien worden.

Ook Sophie Doutreligne exploreert de Europese artistieke praktijk in de eerste helft van de twintigste eeuw. In haar bijdrage gaat de aandacht echter uit naar enkele prominente, al te vaak vergeten vrouwelijke avant-garde kunstenaars uit de futuristische beweging en het Dadacircuit. Aan de hand van de notie *genderplay* toetst Doutreligne af hoe de vrouwelijke avant-garde performers in hun artistieke praktijken rebelleerden tegen stereotypen als gender en sekse in de masculiene, en vaak misogyne, wereld waarvan ze deel uitmaakten.

Ane Cornelia Pade vertrekt eveneens vanuit een ondergewaardeerd vrouwelijk perspectief. Ze verplaatst haar focus daarbij naar het achttiende-eeuwse Parijs en neemt de lezer in haar bijdrage mee in een wandeling door de Tivoli-tuinen. Ze benadert de Parijse wande-

laars tijdens het flaneren vanuit het experiment dat ze aangingen met regelvorming en normdoorbreking. Het aftasten van sociale grenzen, het gedrag, en de onderhandeling tussen bezoekers zorgden, zo argumenteert Pade, voor een hevige discussie met betrekking tot het publiek karakter van de tuinen in postrevolutionair Frankrijk.

Dat flaneren in het stedelijk weefsel van alle tijden is, benadrukt Julie Behaegel in haar bijdrage. Vanuit een uiterst persoonlijke invalshoek tracht ze ‘dwalen’ en ‘weven’ als dramaturgische strategieën te definiëren met betrekking tot de hedendaagse stedelijke context. Aan de hand van verschillende kunstwerken benadert ze de stad als een geheel van kruispunten van verschillende draden die zich met elkaar weven. Wat Behaegel “wevend dwalen” noemt, is de houding van een individu dat zich voortbeweegt door de chronotoop die het stedelijk weefsel vormt. Met aandacht, openheid en zorg voor datgene dat zich rond haar bevindt, ijkst ze op die manier een bijzondere dramaturgie van het *(ver)dwalen*.

In “Het Atelier doorzocht: theater op het kruispunt met beeldende kunst” neemt Rosa Lambert op haar beurt de specifieke chronotoop van de voorstelling *Atelier* (2017) van Tg STAN onder de loep. In de voorstelling proberen theaterspelers- en makers Matthias de Koning, Damiaan De Schrijver en Peter Van den Eede het wezen van theater te doorgronden, aldus Lambert. Ze doen dit door het wankel ‘atelier’ van een toneelspeler te verbeelden aan de hand van banale handelingen en de existentiële vraag wat het betekent om een toneelkunstenaar te zijn.

Ook Margaux Vandecasteele bevraagt het wezen van het (dramatisch) theater door het aandeel van tekst in het hedendaagse theaterveld onder de loep te nemen. Ze kijkt daarvoor naar de vier Vlaamse acteeropleidingen in Antwerpen (KCA), Leuven (LUCA), Gent (KASK) en Brussel (RITCS) en vraagt zich af in welke mate deze scholen inzetten op tekst en repertoire binnen het opleiden van de nieuwe lichter van spelers en makers. Aan de hand van interviews met (oud-)studenten en coördinatoren voelt Vandecasteele aan de tand in welke mate de postdramatische paradigmaverschuiving zich ook vertaalde naar de educatieve context in Vlaanderen: *Tekst of geen tekst? Dat is de vraag*.

In de portfoliorubriek van dit winternummer staat educatie eveneens centraal, alsook precariteit en actualiteit. Verschillende stemmen reflecteren over het voorbije jaar in relatie tot isolatie en afzondering

alsook tot nieuwe opportuniteiten en verbondenheid. De coronacrisis staat daarbij onvermijdelijk centraal. Hoe verhouden de kunsten zich tot het virus? Opent een pandemie mogelijk ook perspectief? Of zoals Barbara Raes zich in een van de volgende bijdragen afvraagt: “Welke ingrediënten zijn er nodig om te bouwen aan een eenvoudig en constructief toekomstrecept?”

Jade De Baere en Karlijn Clocheret geven een inkijk in de dramaturgische experimenten die ze in het voorjaar van 2020 aangingen. Ze vragen zich onder meer af tot wat de functie van de dramaturg zich beperkt, of net verbreedt, te midden van de pandemie: Hoe gaat een dramaturg te werk in tijden van isolatie? Hoe ervaren we de ander en ons eigen lichaam? Wat betekent dit voor de verbinding met elkaar en is er een mogelijkheid tot co-creatie? De dramaturg wandelt, zo stellen De Baere en Clocheret, als altijd op de fijne lijn tussen dichtheid en afstand, intimiteit en distantie. Geen virus dat daar verandering in brengt.

Ans Van Gasse getuigt over eenzelfde continuüm tussen afstand en nabijheid met betrekking tot het Vlaamse Theaterfestival. Anno 2020 ging dit eveneens gebukt onder de maatregelen tegen COVID-19. In “Samen Alleen” blikt Van Gasse terug op haar werk binnen de gelegenheidsredactie van het Theaterfestival. Aan de hand van de zinnen en tekeningen die ze terugvond in haar notitieschriftjes verhaalt ze over haar favoriete feest van het kijken, dat dit jaar gekenmerkt werd door een maskerade van mondmaskerplicht en extra performances van ontsmetten en desinfecteren. De afzondering deed het verlangen naar overbrugging, samenhangigheid en collectieve beleving groeien, aldus Van Gasse: “Waarom worden wij pas collectief wanneer onze schouders langs elkaar heen schurken? Is het dat wij dan samen kunnen vervellen?”

Het is bijzonder treffend dat ook Barbara Raes in de context van een lockdown spreekt over een vervellingsproces en hoe we onszelf en onze projecten zullen moeten heruitvinden in deze plots heel snel veranderende wereld. In het voorjaar van 2020 zou de kunstenaar starten met een educatief project waarbij studenten in Gent en kunstenaars in Berlijn in het licht van Raes’ eigen artistieke praktijk zouden werken rond het herdenken van rituelen. De situatie gebod dat de workshop werd omgegooid en een online variant werd voorzien. Paradoxaal genoeg werd door de huidige gezondheids crisis de waarde van contemporaine rituelen als een middel voor de verwer-

king van traumatische gebeurtenissen opnieuw heel duidelijk. Dat blijkt tevens uit de ritualistische bijdrage van Margot Van Gysel. Als proeve van het project dat werd geïnitieerd door Raes, creëerde zij enkele *Rituals for Refugees* waarmee een aanvaarding van het nu wordt voorgedragen als potentiële, symbolische nieuwe start na een onaanvaardbaar verleden.

In een laatste bijdrage in de portfoliorubriek toont Sofie Moors dat onderwijs in de Oude Letterkunde, met name de Rederijkerscultuur, allerm minst saai hoeft te zijn voor jonge en oudere scholieren. Ze experimenteerde in dat licht tijdens de les Nederlands met een oud Rederijkerstoneel, *De Heylighen Genoveva ofte herkende onnosselheit* (1664), van de Antwerpse auteur Anthonius Wouthers over een ten onrechte van overspel beschuldigde gravin. Samen met haar broer, illustrator Antoon Moors, en zus, vormgever Marie Moors, creëerde ze tevens het boek *Genoveva en Sifroij: een 17de-eeuws verhaal in leesbare taal* (2020) voor laaggeletterden. In haar bijdrage toont ze hoe ze het destijds roemrijke, maar vandaag weinig bekende Vlaamse topstuk op verschillende manieren populair maakte voor een divers publiek.

Veel leesplezier!

Het redactieteam,

Christel Stalpaert

Bram Van Oostveldt

Sophie Doutreligne

Steff Nellis

Leonie Persyn

Sophie van den Bergh

Tessa Vannieuwenhuyze